

Θέματα Προσομοίωσης
Ημερήσιων και Εσπερινών Επαγγελματικών Λυκείων 2018
Ελληνική Γλώσσα (Νεοελληνική Γλώσσα)
Γ΄ Λυκείου

ΚΕΙΜΕΝΟ (μη λογοτεχνικό)

«Εμείς», «οι άλλοι» και ο «πολιτισμός»

επιμέλεια: Θάνος Μπουζινέκης

Σήμερα όλοι μιλούν για τον πολιτισμό. Μια θαυματουργή λέξη, μια πανάκεια που θα **μεταμορφώσει**, ως διά μαγείας, την καθημερινότητά μας. Ίσως γιατί η έννοια του πολιτισμού σχετίζεται περίπου με τα πάντα, με τεχνικά επιτεύγματα, με ήθη, με έθιμα, με θρησκευτικές δοξασίες, με επιστημονική γνώση, με μορφές κατοίκησης, με συνήθειες στη διατροφή. Δεν υπάρχει σχεδόν τίποτα που να μην μπορεί να γίνει κατά έναν «πολιτισμένο» ή «απολίτιστο» τρόπο.

Κι όμως πίσω από «τα πάντα» **ελλοχεύει**, όπως πολύ εύστοχα έχει επισημάνει ο Norbert Elias, κάτι πολύ απλό. Η αυτοσυνειδησία της Δύσης. Μια ηγεμονική εθνική συνείδηση. Συνοψίζει «τα στοιχεία ως προς τα οποία η δυτική κοινωνία των τελευταίων δύο τριών αιώνων πιστεύει πως **υπερέχει** σε σύγκριση με προγενέστερες ή με πιο "πρωτόγονες" σύγχρονες της κοινωνίες. Μέσω αυτής της έννοιας η δυτική κοινωνία ζητάει να επισημάνει την ιδιαιτερότητά της και αυτό που την κάνει υπερήφανη, το επίπεδο της δικής της τεχνικής, τον τύπο των δικών της τρόπων συμπεριφοράς, την εξέλιξη της δικής της επιστημονικής γνώσης, της δικής της κοσμοθεωρίας και άλλα πολλά».

Στην **καταγωγή** της έννοιας «πολιτισμένος» βλέπουμε να υπάρχει μια εκλεκτική «αστική» αντίληψη που δημιουργεί διαχωριστικά σύνορα. Μια έννοια που δεν έχει περιγραφική ή αναλυτική αξία αλλά αξιολογική. Επιτρέπει διαχωρισμούς, κατηγοριοποιήσεις, υποδηλώνοντας όχι μόνον το «τι» αλλά και το «πώς» θα «έπρεπε να είναι ο άλλος». Εκείνος που δεν μετέχει στον ίδιο μ' εμένα πολιτισμό. «Εμείς» και οι «άλλοι». Κι ανάμεσά τους η άβυσσος του διαχωριστικού τείχους. Οι πολιτισμένοι και οι βάρβαροι. Ο κάτοικος της πόλης και ο αγροίκος της περιφέρειας.

Πόσο πολιτισμένη είναι μια τέτοια αντίληψη;

Θα μπορούσε κανείς να πει ότι υπάρχει κάτι το βάρβαρο στην ανακήρυξη του άλλου σε βάρβαρο, όπως υπάρχει κάτι το μη πολιτισμένο, στην αναγόρευση του εαυτού σε «πολιτισμένο». Αν αποκλείσεις το στοιχείο του «άλλου» στον πολιτισμό, έχασες τον πολιτισμό. Η κουλτούρα του διαφορετικού είναι **αναγκαία** για να μπορέσει να υπάρξει η κουλτούρα του όμοιου. Η κουλτούρα, όπως και το «εγώ», δεν συγκροτείται μέσα στον καθρέφτη αλλά μέσα στο βλέμμα του άλλου. Η ετερότητα συγκροτεί την ταυτότητα.

Σήμερα που η πολιτιστική έκφραση απειλείται από τον εγκλωβισμό της είτε σε εθνικιστικά στερεότυπα, είτε σε εισαγόμενους κανόνες, δεν μπορεί να υπάρξει

πολιτισμός χωρίς να αφουγκράζομαι αυτό το «άλλο», χωρίς να επιτρέπω στο «άλλο» να ακουσθεί, να ομιλεί και να δημιουργεί δίχως να νιώθω ότι απειλούμαι από αυτό.

Είτε αυτός ο άλλος είναι Τσιγγάνος, είτε φυλακισμένος, είτε ψυχασθενής, είτε μετανάστης, έχει δικαίωμα να προτάξει το δικό του βλέμμα στην τέχνη, στην κουλτούρα. Η ενθάρρυνση ενός τέτοιου βλέμματος δεν είναι μόνον θέμα ανθρωπιστικής πρακτικής, είναι προάσπιση και ανάπτυξη της ίδιας της έννοιας της κουλτούρας.

Φωτεινή Τσαλίκογλου, Τα Νέα, 9 / 5 / 2000

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε προκειμένου να ενημερώσετε τους συμμαθητές στο πλαίσιο του μαθήματος της Γλώσσας (100-120 λέξεις).

Μονάδες 15

B1. Αν αποκλείσεις το στοιχείο του «άλλου» στον πολιτισμό, έχασες τον πολιτισμό: να αποδείξετε σε μια παράγραφο επιχειρημάτων (60-80 λέξεις) την παραπάνω άποψη του συγγραφέα.

Μονάδες 5

B2. Να βρείτε τρεις τρόπους ανάπτυξης στην τρίτη παράγραφο του κειμένου.

Μονάδες 5

B3. Να δώσετε συνώνυμες των υπογραμμισμένων λέξεων του κειμένου.

Μονάδες 5

Γ. Ο συγγραφέας του παραπάνω αποσπάσματος υποστηρίζει ότι υπάρχει κάτι το βάρβαρο στην ανακήρυξη του άλλου σε βάρβαρο, όπως υπάρχει κάτι το μη πολιτισμένο, στην αναγόρευση του εαυτού σε «πολιτισμένο». Συμφωνείτε με την άποψη αυτή ή όχι και γιατί; Ποιο είδος παιδείας κατά τη γνώμη σας μπορεί να συμβάλει στον πραγματικό εκπολιτισμό του ανθρώπου; Το κείμενο σας θα εκφωνηθεί σε μια εκδήλωση του δήμου σας με θέμα το ρατσισμό. (200-250 λέξεις)

Μονάδες 20

Κείμενο (λογοτεχνικό)

Ο δίκαιος δικαστής

Ο Τολστόι στα βιβλία του προβαίνει σε διεισδυτική ανάλυση της ρωσικής ψυχής και κοινωνίας. Το διήγημα «Ο δίκαιος δικαστής» έχει ως θέμα του την απονομή της δικαιοσύνης, όχι όμως με βάση κάποιο θεσμοθετημένο δίκαιο αλλά με βάση την ανθρώπινη ευφυΐα και οξυδέρκεια)

Ήταν μια φορά ένας βασιλιάς στην Αλγερία που τον λέγανε Μπαουάκα και ήθελε να μάθει αν ζούσε στ' αλήθεια σε μιαν από τις πολιτείες του, όπως τον είχαν πληροφορήσει οι άνθρωποί του, ένας δίκαιος δικαστής που έβρισκε μεμιάς το δίκιο του καθενός. Κανένας κατεργάρης, λέγανε, δεν μπορούσε να του ξεφύγει. Και καθώς ο βασιλιάς ήξερε καλύτερα από τον καθένα τι σπάνιο πράγμα είναι ένας δίκαιος δικαστής

σ' αυτό τον κόσμο, ντύθηκε έμπορος και τράβηξε για την πολιτεία, όπου ζούσε αυτός ο δικαστής.

Στις πύλες της πόλης πλησίασε τον Μπαουάκα ένας σακάτης και του ζήτησε ελεημοσύνη. Ο Μπαουάκα του 'δωσε και έκανε να φύγει, μα ο ζητιάνος γαντζώθηκε στα ρούχα του.

- Τι θέλεις λοιπόν; ρώτησε ο Μπαουάκα. Δε σου 'δωσα ελεημοσύνη;

- Μου έδωσες, του είπε ο ζητιάνος. Αλλά κάνε μου ακόμα μια χάρη. Πήγαινε με καβάλα στ' άλογό σου ως την πλατεία, γιατί σακάτης καθώς είμαι, φοβάμαι μη με ποδοπατήσουν οι καμήλες και τ' άλογα.

Ο Μπαουάκα τον πήρε πίσω στο άλογό του και τον κουβάλησε ως την πλατεία. Εκεί σταμάτησε, μα ο ζητιάνος δεν κατέβηκε από το άλογο. Ο Μπαουάκα του λέει:

- Τι κάθεσαι του λόγου σου; Κατέβα, φτάσαμε.

Μα ο ζητιάνος του απαντάει:

- Και γιατί να κατέβω; Το άλογο είναι δικό μου! Κι αν δε θέλεις να μου το δώσεις με το καλό, πάμε στο δικαστή.

Μαζεύτηκε κόσμος γύρω τους και παρακολουθούσε τον μεταξύ τους καβγά. Πολλοί φώναζαν:

- Τραβάτε στο δικαστή να βρείτε το δίκιο σας.

Ο Μπαουάκα με το ζητιάνο πήγανε στο δικαστή. Στο δικαστήριο ήταν πολύς κόσμος κι ο δικαστής καλούσε τον καθένα με τη σειρά του. Πριν έρθει η σειρά του Μπαουάκα, ο δικαστής κάλεσε ένα γραμματικό κι ένα χωριάτη που δικάζονταν για μια γυναίκα. Ο χωριάτης έλεγε πως η γυναίκα ήταν δικιά του, ο γραμματικός έλεγε κι αυτός πως ήταν δικιά του. Ο δικαστής τούς άκουσε και τους δυο, σάπασε για λίγο κι ύστερα είπε:

- Αφήστε τη γυναίκα σ' εμένα κι ελάτε αύριο να σας πω την απόφασή μου.

Όταν βγήκανε αυτοί οι δυο, μπήκανε ένας χασάπης κι ένας πουλούσε λάδι. Ο χασάπης ήταν γεμάτος αίματα και ο λαδάς ήταν γεμάτος λάδια. Ο χασάπης κρατούσε στα χέρια του κάτι νομίσματα, ενώ ο λαδάς έσφιγγε το χέρι του χασάπη.

Ο χασάπης είπε:

- Αγόρασα από αυτόν εδώ τον άνθρωπο λάδι, και την ώρα που έβγαλα το πουγκί μου να πληρώσω, μ' έπιασε από το χέρι και ήθελε να μου πάρει όλα τα λεφτά. Έτσι ήρθαμε σ' εσένα. Εγώ κρατάω στο χέρι τα νομίσματα κι αυτός κρατάει εμένα από το χέρι. Μα τα λεφτά είναι δικά μου κι αυτός είναι κλέφτης.

Ο λαδάς πάλι είπε:

- Λέει ψέματα. Ο χασάπης ήρθε σ' εμένα ν' αγοράσει λάδι. Όταν του γέμισα ένα λαγήνι, με παρακάλεσε να του αλλάξω μια λίρα, για να πληρώσει. Έβγαλα τα χρήματα και τ' ακούμπησα στον πάγκο. Εκείνος τότε άρπαξε τα χρήματα κι ήθελε να το σκάσει. Τότε εγώ τον έπιασα από το χέρι και τον έφερα εδώ.

Ο δικαστής σώπασε για λίγο κι ύστερα είπε:

- Αφήστε τα λεφτά κι ελάτε αύριο.

Όταν ήρθε η σειρά του Μπαουάκα και του ζητιάνου, ο Μπαουάκα είπε πώς έγιναν τα πράγματα. Ο δικαστής τον άκουσε κι ύστερα ρώτησε το ζητιάνο.

Ο ζητιάνος είπε:

- Όλα αυτά είναι ψέματα. Πήγαινα καβάλα στην πόλη κι αυτός καθόταν στη γη και με παρακάλεσε να τον πάρω στο άλογο. Τον πήρα καβάλα και τον πήγα εκεί που ήθελε. Όμως, αυτός δεν ήθελε να κατέβει από το άλογο και άρχισε να λέει πως το άλογο είναι δικό του. Μα αυτό είναι ψέμα.

Ο δικαστής σκέφτηκε και είπε:

- Αφήστε μου το άλογο κι ελάτε αύριο.

Την άλλη μέρα μαζεύτηκε πολύς κόσμος για ν' ακούσει ποιανού θα 'δινε δίκιο ο δικαστής. Πρώτοι πλησίασαν ο γραμματικός και ο χωριάτης.

- Πάρε τη γυναίκα σου, είπε στο γραμματικό. Και του χωρικού να του δώσετε πενήντα ραβδιές.

Ο γραμματικός πήρε τη γυναίκα του, ενώ την ίδια ώρα, μπροστά στον κόσμο, άρχισε η τιμωρία του χωρικού.

Μετά ο δικαστής κάλεσε το χασάπη:

- Τα χρήματα είναι δικά σου, είπε.

Μετά έδειξε το λαδά και είπε:

- Αυτουνού δώστε του πενήντα ραβδιές.

Τέλος καλέσανε τον Μπαουάκα και τον ζητιάνο.

- Θα γνωρίσεις το άλογό σου ανάμεσα σ' άλλα είκοσι; ρώτησε ο δικαστής τον Μπαουάκα.

- Θα το γνωρίσω.

- Κι εσύ;

- Κι εγώ θα το γνωρίσω, είπε ο ζητιάνος.

- Ακολουθήστε με, είπε ο δικαστής στον Μπαουάκα.

Πήγανε στο στάβλο. Ο Μπαουάκα γνώρισε αμέσως το άλογό του ανάμεσα στ' άλλα είκοσι και το έδειξε στο δικαστή.

Μετά ο δικαστής κάλεσε το ζητιάνο στο στάβλο και είπε και σ' αυτόν να αναγνωρίσει το άλογό του. Ο ζητιάνος γνώρισε αμέσως το άλογο και το 'δειξε στο δικαστή.

Τότε ο δικαστής γύρισε στη θέση του και είπε στον Μπαουάκα:

- Το άλογο είναι δικό σου. Να το πάρεις. Όσο για το ζητιάνο, δώστε του πενήντα ραβδιές.

Όταν τέλειωσε το δικαστήριο, ο δικαστής τράβηξε στο σπίτι του κι ο Μπαουάκα τον ακολούθησε.

- Τι συμβαίνει λοιπόν; Μήπως δεν είσαι ευχαριστημένος με την απόφασή μου; τον ρώτησε ο δικαστής.

- Όχι, είμαι ευχαριστημένος, είπε ο Μπαουάκα. Θέλω μόνο να μάθω πώς κατάλαβες πως η γυναίκα ήταν του γραμματικού κι όχι του χωρικού, πώς τα χρήματα ήταν του χασάπη κι όχι του λαδά και πώς το άλογο ήταν δικό μου κι όχι του ζητιάνου.

- Να πώς έμαθα για τη γυναίκα. Την κάλεσα το πρωί και της είπα "Βάλε μελάνι στο μελανοδοχείο μου". Εκείνη πήρε το μελανοδοχείο, το έπλυνε και σβέλτα έβαλε μελάνι. Πάει να πει πως τη δουλειά αυτή την είχε συνηθίσει να την κάνει. Επομένως ο γραμματικός είχε δίκιο.

Για τα χρήματα πάλι, να πώς έμαθα την αλήθεια. Έβαλα αποβραδής τα νομίσματα σε μια κούπα με νερό και σήμερα το πρωί κοίταξα να δω αν υπήρχε λάδι. Αν τα νομίσματα ήταν του λαδά, θα είχανε λάδι από τα χέρια του τα λαδωμένα. Αλλά στο νερό δε βρέθηκε ίχνος λαδιού. Πάει να πει πως ο χασάπης είχε πει την αλήθεια. Για το άλογο ήταν πιο δύσκολο να μάθω την αλήθεια, γιατί ο ζητιάνος, όπως κι εσύ, αναγνώρισε αμέσως το άλογο ανάμεσα στ' άλλα είκοσι. Μα εγώ δε σας πήγα στο στάβλο, για να δω αν θα γνωρίσετε το άλογο, αλλά για να δω ποιον από τους δυο θα γνωρίσει το άλογο! Όταν το πλησίασες εσύ, γύρισε το κεφάλι του και το τέντωσε προς εσένα, ενώ όταν το άγγιξε ο ζητιάνος, ζάρωσε τ' αυτιά του και σήκωσε το πόδι του. Απ' αυτό κατάλαβα πως εσύ είσαι ο πραγματικός ιδιοκτήτης του αλόγου.

Τότε ο Μπαουάκα, γεμάτος θαυμασμό, του είπε:

- Δεν είμαι έμπορος κύριε δικαστά. Είμαι ο βασιλιάς της χώρας, ο Μπαουάκα. Και ήρθα εδώ, για να δω με τα μάτια μου αν είναι σωστά όσα λένε για σένα. Και είδα πως είσαι στ' αλήθεια ένας σοφός δικαστής. Ζήτησέ μου ό,τι επιθυμείς και θα το έχεις ως ανταμοιβή.

- Δε χρειάζομαι ανταμοιβή, απάντησε ο δικαστής. Είμαι ευχαριστημένος που με επαίνεσε ο βασιλιάς μου.

Τολστόι Λέων «Ο δίκαιος δικαστής» από τη συλλογή «Διηγήματα, μύθος και παραμύθια» (μετάφραση: Πέτρος Ανταίος), εκδ. Ωκεανίδα.

A1. Να γράψετε στο τετράδιό σας την αποδεικτική διαδικασία που ακολούθησε ο δικαστής προκειμένου να ξεχωρίσει τους αθώους από τους ενόχους. (50- 60 λέξεις).

Μονάδες 15

B1. α. Ο επικρατέστερος αφηγηματικός τρόπος του διηγήματος είναι ο διάλογος. Να εξηγήσετε το λειτουργικό του ρόλο μέσα στο κείμενο, αξιοποιώντας και το εισαγωγικό σημείωμα.

Μονάδες 9

β. Ποια στοιχεία μορφής και περιεχομένου καθιστούν το διήγημα κατανοητό από το ευρύ κοινό;

Μονάδες 6

Γ. Ο δικαστής του διηγήματος απονέμει τη δικαιοσύνη με έναν προσωπικό τρόπο. Θεωρείται ότι ένας τέτοιος τρόπος μπορεί να συμβάλει στην εξυγίανση του δικαστικού κλάδου περισσότερο από τη θεσμοθέτηση νόμων; Να αναπτύξετε την άποψή σας σε 100-150 λέξεις.

Μονάδες 20

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ!

